

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

פרשת תולדות- פשט מפי הרב

"וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֶל-יַעֲקֹב, הַלְעִיטֵנִי נָא מִן-הָאֲדָמָה הַזֶּה כִּי עֵיפִי,
אֲנֹכִי" (פ' כ"ה פל')

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: מִכָּרָה כִּיֹּם אֶת-בְּכֹרְתְךָ, לִי" (פרק כ"ה פס' לא)
"וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ, הֲנֵה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת; וְלָמָּה-זֶּה לִי, בְּכָרָה" (פרק כ"ה
פס' לב')

"וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֲשׂוּ לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֵּי וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֶז עֲשׂוּ,
אֶת הַבְּכָרָה" (לד)

רש"י: הלעיטני, אפתח פי ושפורך הרבה לתוכה, כמו ששינוי אין אובסין את הגמל אבל מלעיטין אותו. כאן אנו רואים שעשיו היה במצב קשה, שלא היה יכול לאכול בעצמו ורצה שיעקב ישפורך את המאכל לתוך פיו. ובהמשך אנו רואים שיעקב נתן לעשיו לחם ונזיד עדשים, ויאכל וישת. משמע שאכל בעצמו ולא על-ידי הלעטה?

אלא יעקב רצה בכסף ששילם בעד העדשים יקנה את הבכורה. וכאשר ראה שעשיו הולך למות, יש דין שאדם גוסס שאמר תנו גט לאשתי ואחר-כך נתפא- אין דבריו דברים. כיוון שאמר זאת מתוך אונס ויכול לחזור בו מדיבורו. ואם כן, גם כאן יבוא ליעקב ויאמר שחזור בו מהמכירה של הבכורה כיוון שהיה גוסס, ולכן בתחילה יעקב נתן לו עדשים בדרך הלעטה כדי להשיב את נפשו ואחר-כך נתן לו פעם נוספת לחם ועדשים שיאכל לבד, ובזה עשה הקניין ולא יכול לחזור בו בטענת שכיב מרע.

ויש לשאול, למה מיד לאחר שגמר לאכול ויקם וילך, הרי היה אביו יצחק יושב שבעה על סבו אברהם? ויש ליישב זאת על-פי משל, שהיה אדם שיכור שאוהב לשתות משקאות חריפים ונגמר לו כסף, ורצה לשתות, הלך בדרך וראה דבר נוצץ על הרצפה. הרים אותו ונראה בעיניו כמטבע זהב ושהביט בו יותר, ראה שזה זיוף ולא אמיתי, אבל אמר כמו שאני ברגע ראשון חשבתי שהוא אמיתי, גם-כן מוכר המשקאות יטעה ולא ידע אותו שיכור בשיכרותו כי המטבע זהב הוא אמיתי.

כאשר קנה המשקה החריף ונתן את המטבע ביד המוכר, היה המוכר מבין בזהב ונכנס ובדקו וראה שהוא אמיתי ושווה הרבה יותר מהמשקה החריף. מה עשה? לקח קרטון שלם של משקה חריף ונתן ביד השיכור. מה עשה השיכור? חשב שרוצה המוכר לקחת ממנו כסף על כל הקרטון וירצה כסף נוסף. לקח הארגז ומיד ברח משם. ראה אותו חברו ואמר לו: "למה אתה רץ?". ענה לו, שהצליח לרמות את המוכר, והביא לו מטבע זהב מזויף ועוד נתן לו ארגז משקאות ולכן ברח מיד. לעומת זאת המוכר ידע שעשה עסקה טובה ולכן הוסיף לו משקאות.

זה המשל. והנמשל עשיו לא העריך מספיק את הבכורה, ולכן אמר: "למה לי זה בכורה?", ולכן ביזה אותה ומכרה ליעקב. אבל יעקב ידע חשיבותה, ופחד שיטען לו טענת שכיב מרע, לכן הוסיף לו מאכל ומשקה. חשב עשיו שיעקב ירצה ממנו כסף על התוספת, שהרי בתחילה לא רצה לתת לו עדשים בחינם אלא שימכור לו הבכורה. לכן ויקם וילך ויבז עשיו את הבכורה.

למני השבת:

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

רמז - בעל הטורים

- א. הוליד (55)- בגימטריה דומה (55). שהיה זיו איקונין של יצחק דומה לאברהם.
- ב. בקחתו- ב' במסורה. בקחתו את רבקה. בקחתו והוא אסור באזיקין גבי ירמיה. מה קחתו דהתם אסור, אף הכא אסור. למד שאף יצחק עקר היה וילפינן ממנוח ליצחק. כתיב הכא ויעתר יצחק וכתוב התם ויעתר מנוח.
- ג. לבן הארמי- אותיות הרמאי.
- ד. כי עקרה היא- הוא כתיב. לומר לך שאף הוא היה עקר דדריש הקרי, לומר היא ולא הוא, דהא כתיב כי ביצחק יקרא לך זרע, אלמא לאו עיקר היה.
- ה. ותהר רבקה אשתו- אשתו (707) בגימטריה קש ואש (707). והיה בית יעקב אש ובית עשו לקש.
- ו. ויתרוצצו- זה הולך אחר צו. זה מתיר ציוויו של זה וזה מתיר ציוויו של זה.
- ז. לדרוש (540)- בגימטריה מן שם בן נח (540).
- ח. גוים- גיים כתיב, רמז לעשרה אומות שבאו להחריב את בית המקדש. אהלי אדום וישמעאלים וגו' והם יו"ד. דבר אחר, גיים (63) עולה ס"ג. וזה בא בס"ג אומות בחורבן בית שני. דז' אומות נעקרו, והיינו דכתיב הכל ס"ג יחדו נאלחו.
- ט. שני גוים בבטנך (502)- בגימטריה זה רבי יהודה ואנטונינוס (502).
- י. ולאום מלאום יאמץ- יגבר על חבריו ויחריבו, והיינו דכתיב אמלאה החרבה.
- יא. תומים- חסר יו"ד וא' שחסרה י"א, כנגד י"א שבטים שהייתה ראויה להוליד כדאיתא במדרש.
- יב. אדמוני- ב' במסורה. הכא, ואידך והוא אדמוני עם יפה עינים. גבי דוד כשראה שמואל את דוד אדמוני, אמר זה שופך דמים כעשו, ועל-כן נאמר עם יפה עינים, עם דעת סנהדרין הוא עושה, שנקראו עינים, שנאמר ואם מעיני העדה.
- יג. אדמוני- מלמד שהשחית רחם אמו ונתגולל בדם. דבר אחר, אדמוני מלמד אדם שיצא בעל שער כאדם גדול, והיינו כאדרת שער, שהיה מלא שערות כאדרת, שאם הוא מלשון אודם אדרת שער אינה אדומה.
- יד. עשו- שהיה עשוי ונגמר.
- טו. עשו (376)- בגימטריה שלום (376), שאלמלא שמו שהוא שלום, היה מחריב העולם. דבר אחר, עשו ע' ש"ו שבא והשלים לע' אומות שבראתי בעולם.
- טז. ואחרי כן יצא אחיו- כן (70) בגימטריה ע'. שע' אומות הן חוץ מיעקב.
- יז. וידו- ג' במסורה. הכא, ואידך וידו הנטויה. ואידך וידו חלקתה להם בישעיה במפלת העכו"ם, שבשעת לידתו רמז שיפלו בידו העכו"ם.
- יח. איש תם- סופי תיבות שם. שישב באוהלי שם ללמוד.
- יט. תם ישב- ת"ם שנים [יושב] משנכנסו לארץ עד שנבנה הבית. רמז לאחר ת"ם שנים יושב אוהלים של שכינה.
- כ. יושב אוהלים (410) - עולה ת"י (410), שכך שרתה שכינה באוהל.

ואלה תולדות יצחק בן אברהם (משלי כג) גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו גילה אחר גילה בזמן שהצדיק נולד (ישעיה ו) ויהי בימי אחז וגו' אמר רבי הושעיא אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ב"ה רבון כל העולמים ווי שמלך אחז אמר להן בן יותם הוא ואביו צדיק ואיני יכול לפשוט את ידי בו ויולד חכם ישמח בו ר' לוי אמר מנין אתה אומר שכל מי שיש לו בן יגע בתורה שהוא מתמלא עליו רחמים ת"ל (משלי כג) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ר"ש בן מנסיא אומר אין לי אלא לב אביו של בשר ודם מניין שאפילו הקב"ה מתמלא רחמים עליו בשעה שהוא יגע בתורה תלמוד לומר ישמח לבי גם אני גילה אחר גילה בזמן שהוא צדיק בן צדיק ואלה תולדות יצחק בן אברהם :

(שם יז) עטרת זקנים בני בנים האבות עטרה לבנים והבנים עטרת לאבות האבות עטרה לבנים שנאמר ותפארת בנים אבותם הבנים עטרה לאבות דכתיב עטרת זקנים בני בנים רבי שמואל בר רב יצחק אמר אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכות של יעקב משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון ויצא דינו מלפני השלטון לישרף וצפה אותו השלטון באסטרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נשאת למלך אמר כדאי הוא להנצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד והיא נשאת למלך כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף וצפה הקדוש ברוך הוא שיעקב עתיד לעמוד ממנו אמר כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב הה"ד (ישעיה כט) לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם יעקב פדה את אברהם דבר אחר עטרת זקנים בני בנים ואלה תולדות יצחק בן אברהם :

אברם נקרא אברהם יצחק נקרא אברהם דכתיב (בראשית לב) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם יעקב נקרא שמו ישראל דכתיב (שם לב) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יצחק נקרא שמו ישראל דכתיב (שמות א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב אברהם נקרא ישראל רבי נתן אמר מילתא עמיקתא היא (שם י) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובארץ כנען ובארץ גושן שלשים שנה וארבע מאות שנה :

ויהי יצחק בן ארבעים שנה וגו' א"ר יצחק אם ללמד שהיא מארם נהרים והלא כבר נאמר מפדן ארם מה ת"ל ארמי בת בתואל הארמי מה ת"ל אחות לבן הארמי אלא בא ללמדך אביה רמאי ואחיה רמאי ואף אנשי מקומה כן והצדקת הזו שהיא יוצאה מביניהם למה היא דומה לשושנה בין החוחים ר' פנחס אמר כתיב וילך פדנה ארם מה תלמוד לומר אל לבן הארמי מלמד שכולן כללן ברמאות:

ויבא עשו מן השדה רבי יודן בשם רבי אייבו ורבי פנחס בשם רבי לוי ורבנן בשם רבי סימון את מוצא אברהם חיה קע"ה שנה ויצחק ק"פ אלא אותן ה' שנים שמנע הקדוש ברוך הוא מחייו מפני שעבר עשו שתי עבירות שבא עשו על נערה המאורסה שנא' (דברים כב) כי בשדה מצאה והוא עיף שהרג את הנפש היך מה ד"א (ירמיה ד) כי עיפה נפשי להורגים ר' אמר אף גנב היך מה דאת אמר (עובדיה א) אם גנבים באו לך אם שודדי לילה אמר הקב"ה כך הבטחתי את אברהם ואמרתי לו ואתה תבא אל אבותיך בשלום זו היא שיבה טובה והוא רואה לבן בנו עובד עבודת כוכבים ומגלה עריות ושופך דמים מוטב לו שיפטר בשלום זה הוא שכתוב (תהלים סג) כי טוב חסדך מחיים ויאמר עשו הלעיטני נא מן האדום א"ר זעירא פער פיו אותו הרשע כגמל א"ל אנא פתח פומי תהי משתדר ואזיל כהדא דתנינן אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין מן האדום האדום רבי יוחנן וריש לקיש ר"י אמר מיניה ומן פטרוניה ר"ל אמר מיניה ומן דכוותיה הוא אדום ותבשילו אדום ארצו אדומה גבוריו אדומים לבושי אדומים פורע ממנו אדום בלבוש אדום הוא אדום ויצא הראשון אדמוני תבשילו אדום הלעיטני נא מן האדום ארצו אדומה ארצה שעיר שדה אדום גבוריו אדומים (נחום ב) מגן גבוריהו מאדם לבושי אדומים שנאמר (שם) אנשי חיל מתולעים פורע ממנו אדום (שיר ד) דודי צח ואדום בלבוש אדום (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושיך:

ויאמר יעקב מכרה כיום אמר לו זבין לי חד יום מן דידך אמר רבי אחא כל מי שהוא יודע לחשב ימי הגלות ימצא שיום אחד ישב יעקב בשלום בצלו של עשו ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף למה לי אין כתיב כאן אלא למה זה לי מלמד שכפר בזה אלי ד"א הנה אנכי הולך למות שהיה נמרוד מבקש להמית אותו בשביל אותו הבגד שהיה לאדם הראשון שבשעה שהיה לובשו ויוצא לשדה היו באים כל חיה ועוף שבעולם ומתקבצין אצלו ויאמר השבעה לי מה ראה אבינו יעקב שנתן נפשו על הבכורה דתנינן עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורים משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים אמר יהי' רשע זה עומד ומקריב לפיכך נתן נפשו על הבכורה הה"ד (יחזקאל לה) כי לדם אעשך ודם ירדפך אם לא דם שנאת ודם ירדפך ועשו הוא שונא את הדם ר' שמואל בר נחמן אמר זה דם בכורה וקרבת ר' לוי אמר זה דם של מילה רבנן אמרי שנאת דמו של אדם בגופו הה"ד (תהלים קט) ויאהב קללה ותבואהו רבי לוי בשם רבי חמא אמר לא חפץ בברכה ולא חפץ בכורה רבי הונא אמר זה דם הקרבנות שהוא קרוי ברכה היך מה ד"א (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי:

עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו':

מלת עק"ב (172), הם ב' שמות אלהים (2 כפול $86=172$), שהם בגימטריא עקב. גם הם בגימטריא ענבים (172). והענין הוא, מ"ש בס"ה פרשת שמות דתרין עיינין, אית בהון תרין דמעוות, ואינון ב' כחות הדין. וענינם הוא, כי הנה נודע שאימא עילאה נקראת אלהים חיים, בלשון רבים, לרמוז על ב' בחי' אלהים שיש בה, שהם נו"ה שבה, הנקראים אלהים צבאות. ונקרא חי, גם ע"ש היסוד שביניהם, שנקרא חי כנודע. גם דע, כי הנצח וההוד דאינהו לבר מגופא, והם בחי' הדין. גם נודע, כי אלו הנה"י דאימא, מתלבשים תוך ז"א בסוד מוחין, ומהם נמשך אל שתי העינים דז"א. וז"ס מ"ש בס"ה, כי הנצח וההוד נקראים תרין עיינין.

והנה אלו העינים של ז"א, הם נקרא ענבים, שבתוכם היין, שהם תרין דמעין עילאין, כחות הדין הנמשכים מנו"ה דאימא כנזכר. ונמצא, כי הנצח וההוד דאימא, הם הנקראים עק"ב, והם ב' שמות אלהים. ותרין עיינין דז"א, הם נקראים ענבים שבתוכם היין והדינים, וגם הם ב' שמות אלהים. וז"ס הענבים הנדרכים ע"י העקב, והיין זב ויוצא מהם. וז"ס יעקב, שנקרא כן, ע"ש הב' פעמים אלהים, עם העשר אותיות שבהם ($182=172+10$), והם בגימטריא יעקב (182), עקב י':

והנה אברהם הוא החסד, שהוא הספירה הראשונה, שלמטה מן בחי' הראש דז"א, אשר שם הענבים הנז', ולהיותו חסד, הוא ממתק הענבים הנז', ונעשות ענבים מתוקים מבושלים, ומבסם דמעין עילאין, שהם היין שבתוכם. וז"ס עקב אשר שמע אברהם בקולי, ר"ל, כי אברהם שהוא איש החסד, בהיותו שומע לקולי, גרם לבסם עקב הנזכר:

וז"ס מ"ש חז"ל, בן עק"ב שנים, הכיר אברהם את בוראו. כי כשתקן עקב זה, ומתקו ובסמו, אז הכיר את בוראו. (בס"א, בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו, שנאמר עקב אשר שמע וכו', כי כמנין עק"ב שנים הכיר את בוראו, ועל ידי כן תיקן עקב זה ומתקו ובסמו) וז"ס (הושע ט' י') כענבים במדבר מצאתי אתכם ישראל וגו' הענין הוא, כי אברהם (248) בגימטריא במדבר (248), רמז בזה, כי בזכות אברהם שהוא בגי' במדבר, ותקן ומתק הענבים הנז', לכן זכו בניו ללכת במדבר, ולכל אותם הטובות שהשפיע להם שם, באר, ומן, ושליו כו'. ובפרשת ויצא בפסוק ותגנוב רחל את התרפים אשר לאביה, נתבאר ענין העקב הנזכר באופן אחר ע"ש:

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו וכו'

דרשו רבותינו ז"ל (מועד קטן דף כח.). בני חיי ומזוני לא בזכותא תליה מלתא אלא במזלא, דהיינו לא בזכות אלא במזל. כל אחד מג' אלו יונק משם הויה, וג' הויות $78=3*26$ גמטריה לנוכח, דהיינו שיצחק כיוון להמשיך שפע בנים ומזון וג' הויות אלו שעולים בגמ' מזלא (78). והם ב' מקומות שנמצאות בזקן שיש בו יג' מידות רחמים, וב' מתוכם השמיני והשלוש עשרה נקראים תרין מזלין, ומשם נמשכים הבנים, החיים והמזון.

יש להבין למה לא הקדים תחילה החיים שהוא צורך האדם קודם כל דבר, ואח"כ מזוני ואח"כ בני. ועוד למה אלו השלושה אינן תלויין בזכות, ועוד יש להבין מהו מזלא דכא אמר. אומנם העניין הוא שיורד אור האין-סוף ומתפשט באריך שהוא כל האצילות שכל השאר מלובשין בו. והאור היוצא מהזקן של אריך אנפין דרך השערות נקרא מזל. לפי שהאור נזל טיפין טיפין. ופירוש השער והאור היוצא דרך בו הוא כשמתפשט אור האינוסוף באריך בראש שהוא מקום המוחין כשבא להתפשט דרך הגרון הוא צר ביותר ואז בוקע האור ויוצא דרך השיער וממנו נתהווה הזקן. וזה שאמרו בתהלים: "אדירים משברי ים". לשון שיער וזה שאמר הכתוב: "כולו כאדרת שיער", אדרת=אדירים, וזהו אדירים משברי ים, רוצה לאמר, כשנבקע הכלי והאור יוצא לחוץ, יוצא באדירים, שהם השערות.

והיכן הם השערות? פירש ואמר: "אדיר במרום" שהוא בזקן למעלה. וזהו השיער שהוא מבחינת ויו. והאור שבתוכו הוא יוד. שהוא טיפת האור שנכנס בתוכו. והזקן הזה מגיע עד טיבורו של אריך. והן סוד יג' תיקוני דיקנא. לפי שהאור המתפשט ובוקע בזקן הוא מכח שלושה מוחין והם שלושה הויות. שהם יב' אותיות. ועם הבחינה הכוללת אותם הרי יג'. לזה הם יג' תיקונים. וכל שיער בצורת ויו. ואות ו' במילוי אלפין ויו בגמ' 13 שהם יג' תיקונים. ואות ו' במילוי יודין ויו בגמ' 26 כלומר השערה עצמה ינקה מהויה.